

Samenvatting en conclusies

De ecologische hoofdstructuur (EHS), inclusief Natura-2000 gebieden, is het belangrijkste instrument om het teruglopen van de biodiversiteit in Nederland een halt toe te roepen. Niet voor niets herbergt de EHS een groot deel van de Nederlandse biodiversiteit. Daarnaast is de EHS belangrijk voor onze maatschappelijke welvaart en welzijn. De EHS biedt een gezonde groene omgeving en een aantrekkelijk, toegankelijk landschap voor bewoners en recreanten.

Op basis van de afspraken in het regeerakkoord van 30 september 2010 heeft het kabinet decentralisatieafspraken over de EHS en het ILG gemaakt met de provincies.

De EHS (op het land) wordt door de provincies herijkt tot een compact stelsel van natuurgebieden van (inter) nationale betekenis, die verbonden is met de (agrarische) omgeving en waarvan het beheer structureel betaalbaar is. In het Decentralisatieakkoord Natuur is afgesproken dat de provincies de herijkte EHS op 1 juli 2013 planologisch hebben begrensd en in 2021 hebben gerealiseerd. De Natura 2000-gebieden maken volledig deel uit van de herijkte EHS.

De vijfde voortgangsrapportage Groot Project EHS is, als gevolg van de afspraken in het Decentralisatieakkoord Natuur, met terugwerkende kracht een rapportage over de voortgang van het eerste jaar (2011) van de decentralisatie van de EHS.

Conform de afspraken in het Decentralisatieakkoord Natuur bedraagt de resterende ontwikkelopgave EHS per 1 januari 2011 17.000 ha verwerving en 40.000 ha inrichting. De ontwikkelopgave zal worden gerealiseerd via het grond-voor-grond principe.

Uit de voortgangscijfers blijkt dat, in vergelijking met 2010, in 2011 een beperkte oppervlakte (2.601 ha) is verworven binnen de grenzen van de huidige EHS. De oppervlakte die in 2011 is ingericht (6.748 ha) is, in vergelijking met 2010, aanzienlijk gestegen. Aangezien de inrichting vaak meer jaren in beslag neemt, is dit het resultaat van het afronden in 2011 van een aantal projecten die al eerder waren gestart. Het is positief dat er goede voortgang is geboekt met de inrichting in het licht van de opgave om in de periode 2011-2021 40.000 ha in te richten.

De oppervlakte EHS in beheer is de afgelopen 2 jaar fors toegenomen. De omvang van het beheerde areaal EHS bedroeg op 1 januari 2012 577.035 ha, onderverdeeld naar 123.535 ha nieuwe EHS en 453.500 ha bestaande EHS. De toename in 2011 bedroeg 7.619 ha.

Met de uitvoering van het Meerjarenprogramma Ontsnippering wordt ingezet op het oplossen van knelpunten tussen natuur en infrastructuur, waardoor het aantal barrières tussen natuurgebieden vermindert. Van de 215 op te lossen knelpunten zijn op 1 januari 2012 59 knelpunten geheel opgelost en 44 gedeeltelijk opgelost.

Nederland kent, naast Natura 2000, ook internationale verplichtingen op het gebied van water en soortenbescherming. Het Rijk is verantwoordelijk voor en door de EU aanspreekbaar op het voldoen aan deze internationale verplichtingen, zowel binnen als buiten de EHS. Voor wat betreft de EHS is afgesproken dat de provincies de beschikbare middelen gericht zullen inzetten op het realiseren van de internationale verplichtingen via de afronding van de herijkte EHS en het voeren van een adequaat beheer. De provincies leggen over de voortgang van de EHS verantwoording af aan Provinciale Staten. Het Rijk zal deze verantwoording gebruiken voor de monitoring van de internationale verplichtingen.

Het Decentralisatieakkoord Natuur brengt geen wijzigingen aan in het niveau van planologische bescherming. Het 'nee, tenzij'-regime en de Spelregels EHS blijven dus ook op de herijkte EHS van kracht. Toepassing hiervan blijft een taak van de provincies.

Sinds de introductie van de EHS in 1990 is de Nederlandse natuur er gemiddeld genomen op vooruit gegaan. Dat geldt zowel voor het areaal, de milieudruk en de kwaliteit als voor de onderlinge samenhang van de natuurgebieden. Dat is echter in veel gevallen nog niet voldoende om de natuur duurzaam in stand te houden en om de internationale biodiversiteitsdoelen te bereiken. Blijvende en gerichte aandacht om de biodiversiteit te verbeteren blijft daarom nodig. De realisatie van de herijkte EHS in 2021 draagt hieraan wezenlijk bij.

Inhoudsopgave

Samenvatting en conclusies	1
Leeswijzer	1
1 Inleiding	3
2 Beleid	4
3 Omvang	6
4 Kwaliteitsbeleid	12
5 Samenhang	14
6 Planologische bescherming	18
7 Beoogde effecten van het EHS-beleid	19
8 Financiën	22

Leeswijzer

Deze voortgangsrapportage is als volgt opgebouwd. In hoofdstuk 1 wordt ingegaan op de afspraken tussen de toenmalige minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (nu: Economische Zaken) en de Tweede Kamer over de informatievoorziening over de EHS. In hoofdstuk 2 wordt het EHS-beleid geschetst. De hoofdstukken 3 tot en met 8 volgen de opbouw van de uitgangspuntennotitie van de vaste Kamercommissie en beslaan achtereenvolgens de onderdelen: omvang, kwaliteit, samenhang, planologische bescherming, beoogde effecten van het EHS-beleid en financiën. De laatste paragraaf van deze hoofdstukken bevat, conform de uitgangspuntennotitie, een oordeel over de voortgang.

1. Inleiding

Dit is de vijfde voortgangsrapportage in het kader van het Groot Project Ecologische Hoofdstructuur. Deze rapportage heeft betrekking op het jaar 2011. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan het besluit van Tweede Kamer van 26 april 2007 om de EHS aan te wijzen als groot project (TK 30825, nr. 5). Na deze aanwijzing zijn afspraken gemaakt tussen de Tweede Kamer en de toenmalige minister van LNV over aard, omvang en frequentie van de informatievoorziening. De volgende documenten vormen het afsprakenkader voor de informatievoorziening in het groot project EHS:

- de uitgangspuntennotitie van de vaste Kamercommissie voor LNV d.d. 21 november 2007 (TK 30825, nr. 12, bijlage);
- de kabinetsreactie op deze uitgangspuntennotitie d.d. 31 maart 2008 (TK, 30825, nr. 12);
- het verslag van het gesprek op 20 mei 2008 met de rapporteur en de plaatsvervangende rapporteur voor dit groot project en de toenmalige minister van LNV, d.d. 26 mei 2008 (TK 30825, nr. 18, bijlage);
- het algemeen overleg met de vaste Kamercommissie voor LNV op 2 juli 2008 over de informatievoorziening in het groot project EHS en de bovenstaande documenten (TK 30825, nr. 13).

De eerste voortgangsrapportage had betrekking op het jaar 2007 en verscheen op 18 september 2008 (TK 30825, nr. 14). De tweede voortgangsrapportage had betrekking op het jaar 2008 en verscheen op 14 september 2009 (TK 30825, nr. 49). De derde voortgangsrapportage had betrekking op het jaar 2009 en verscheen op 4 oktober 2010 (TK 30825, nr. 59). De vierde voortgangsrapportage had betrekking op het jaar 2010 en verscheen op 19 oktober 2011 (TK 30825, nr. 111).

Herkomst informatie

Voor de informatievoorziening in het kader van het Groot Project EHS is gebruik gemaakt van bestaande informatiestromen. Voor de voortgang van de EHS in 2011 is gebruik gemaakt van de Natuurmeting op Kaart met peildata 1 januari 2011 en 1 januari 2012. Deze informatie is aangevuld met gegevens (voortgang en bestedingen) van uitvoerende organisaties, zoals Staatsbosbeheer, Dienst Landelijk Gebied (DLG), Dienst Regelingen (DR) en Rijkswaterstaat.

Informatie over de ecologische effecten van het beleid is grotendeels gebaseerd op de Balans voor de Leefomgeving van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), die tweejaarlijks wordt uitgegeven en op 24 september 2012 aan de Minister van Infrastructuur en Milieu is aangeboden.

2. Beleid

De belangrijkste doelstelling van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is het behoud en herstel van de biodiversiteit. Daarnaast draagt de EHS ook bij aan zogenoemde ecosysteemdiensten zoals recreatieve mogelijkheden, welzijn van burgers, beleving, levering van grondstoffen, waterretentie, waterzuivering en waterkering en CO₂-opslag.

De EHS is geïntroduceerd in het Natuurbeleidsplan uit 1990 (TK 21149, nr. 2). Aanleiding hiervoor was de voortgaande, algehele achteruitgang van het aantal planten en dieren, de afname van de biodiversiteit en de vermindering van het areaal natuur.

In het Natuurbeleidsplan werd een 'ruimtelijk stabiele ecologische hoofdstructuur' beoogd, waarbinnen 'duurzaam behoud, herstel en ontwikkeling van nationaal en internationaal belangrijke ecosystemen' vorm moesten krijgen. Sinds 1990 is het beleidsconcept verschillende keren bevestigd, uitgebouwd, geconcretiseerd en van nieuwe accenten voorzien. Dit gebeurde onder meer in het Structuurschema Groene Ruimte (1995), de kabinetsnota 'Natuur voor mensen, mensen voor natuur' (2000), de Nota Ruimte (2004) en de Agenda Vitaal Platteland (2004).

Vanaf het begin is de EHS een aangelegenheid geweest van overheden en andere partijen, zoals terreinbeherende organisaties, agrariërs en andere particulieren. Met name provincies hebben een prominente rol bij de uitvoering van de EHS. Deze rol werd in 2007 met het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) versterkt, waarin het Rijk meerjarige afspraken maakte met de afzonderlijke provincies over de realisatie van rijksdoelen in het landelijk gebied, waaronder de EHS.

Op basis van de afspraken in het regeerakkoord van 30 september 2010 heeft het kabinet Rutte de EHS en het ILG gedecentraliseerd naar de provincies. Het Rijk heeft hiertoe op 20 september 2011 het Onderhandelingsakkoord Decentralisatie Natuur gesloten met de provincies. Op 7 december 2011 en 8 februari 2012 hebben Rijk en provincies nadere (uitvoerings)afspraken gemaakt over de decentralisatie van de EHS en het ILG. Deze afspraken worden in dit rapport tezamen het Decentralisatieakkoord Natuur genoemd. Er is door 8 provincies ingestemd met het Decentralisatieakkoord Natuur; de 3 noordelijke provincies hebben aangegeven mee te werken aan de uitvoering van het akkoord. Provincie Flevoland heeft nog geen besluit genomen. Na het gereedkomen van de uitvoeringsafspraken zijn Rijk en provincies aan de slag gegaan met de uitwerking van deze afspraken.

De EHS (op het land) wordt door de provincies herijkt tot een stelsel van natuurgebieden van (inter)nationale betekenis, waarvan het beheer structureel betaalbaar is. In het Decentralisatieakkoord Natuur is afgesproken dat de provincies de herijkte EHS op 1 juli 2013 planologisch hebben begrensd en in 2021 hebben gerealiseerd.

Het Rijk heeft € 1.065 mln. beschikbaar gesteld in de periode 2011-2013 voor het afronden van juridische verplichtingen, die zijn aangegaan voorafgaand aan de brief van de Staatssecretaris van EL&I aan de provincies van 20 oktober 2010 (TK 30825, nr. 61), voor in het Decentralisatieakkoord Natuur omschreven doelen, zoals Recreatie om de Stad en Nationaal Landschap, en voor het beheer van de (herijkte) EHS.

Verder is in het Decentralisatieakkoord Natuur afgesproken dat de resterende ontwikkelopgave voor de EHS (17.000 ha verwerving en 40.000 ha inrichting) volledig wordt gefinancierd uit de verkoop en het ruilen van gronden (het grond-voor-grond principe).

Voor de afronding van de verwerving en inrichting stelt het Rijk tot 2016 maximaal 6.000 ha ruilgrond beschikbaar¹; tevens zetten de provincies hiertoe reeds verworven gronden en bestaande natuur in, die na de herijking buiten de EHS zijn gelegen, alsmede gronden van terreinbeherende organisaties, die binnen de herijkte EHS zijn gelegen.

Het beheer van de herijkte EHS wordt de verantwoordelijkheid van de provincies. Het Rijk draagt in de periode 2011-2013 bij aan de financiering van het beheer door de ILG-gelden, die resteren na de afrekening van het ILG, deze middelen een decentralisatie-uitkering beschikbaar te stellen aan de provincies. Vanaf 2014 voegt het Rijk voor het beheer structureel € 105 mln. toe aan de algemene middelen van het Provinciefonds.

Nederland heeft op grond van de Vogel- en Habitatrichtlijn gebieden aangewezen waarvoor zij gezien de voorkomende habitats en soorten een bijzondere verantwoordelijkheid heeft. Deze Natura 2000-gebieden maken volledig onderdeel uit van de herijkte EHS.

¹ Conform het Decentralisatieakkoord Natuur is 14.000 ha beschikbaar. Hiervan wordt tot 2016 6.000 ha ingezet. Rijk en provincies voeren in 2016 een evaluatie uit. Indien uit de evaluatie blijkt dat resterende gronden ook nodig zijn om de internationale doelen te realiseren, worden de resterende gronden hiervoor ingezet conform het grond-voor-grond principe.

Naast Natura 2000 kent Nederland internationale verplichtingen op het gebied van water en soortenbescherming. Het Rijk is verantwoordelijk voor en door de EU aanspreekbaar op het voldoen aan deze internationale verplichtingen, zowel binnen als buiten de EHS. Voor wat betreft de EHS is afgesproken dat de provincies de beschikbare middelen gericht zullen inzetten op het realiseren van de internationale verplichtingen via de afronding van de herijkte EHS en het voeren van een adequaat beheer.

Het Rijk blijft verantwoordelijk voor alle grote wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Zuidwestelijke Delta en de grote rivieren), die onderdeel uitmaken van de (natte) EHS. De realisatie van specifieke natuurdoelen in het IJsselmeer, de uiterwaarden (NURG) en delen van de Maaswerken blijven eveneens een rijksverantwoordelijkheid vanwege de bescherming tegen hoog water.

Rijk en provincies zijn van mening dat zij met de decentralisatie en herijking van de EHS een wezenlijke bijdrage leveren aan de realisatie van de internationale doelen en dat in de periode tot 2021 hieraan wordt voldaan. In 2016 voeren Rijk en provincies gezamenlijk een evaluatie uit om na te gaan welke andere maatregelen, naast de herijkte EHS, nodig zijn om ook na 2021 te voldoen aan de internationale verplichtingen.

Tenslotte

In het regeerakkoord van 29 oktober 2012 herstelt het kabinet de ambitie om te komen tot een robuust netwerk van natuurgebieden dat de ruggengraat vormt van het beleid om de biodiversiteit op peil te houden. Daarbij zet het kabinet in op een robuuste EHS, waarbij de internationale doelen leidend zijn. Dat wil zeggen: een kop op de eerdere afspraken van het Decentralisatieakkoord Natuur inzake de herijkte EHS.

Het kabinet wil in overleg met betrokkenen, in het bijzonder met de provincies als gebiedsregisseur, afspraken maken over het tempo, tijdpad, de begrenzing van de EHS en de inzet van middelen.

3. Omvang

In dit hoofdstuk wordt de omvang van de *huidige* EHS in kaart gebracht.

Door de herijking van de EHS is de oorspronkelijke ambitie van 728.512 ha op het land neerwaarts bijgesteld. In deze voortgangsrapportage zal de realisatie van de EHS dan ook niet worden afgezet tegen de oorspronkelijke ambitie.

In het voorliggende rapport wordt de omvang van de EHS weergegeven door de realisatie van het aantal hectares verwerving, inrichting en beheer in 2011 en de cumulatieve realisatie op 1 januari 2012.

De gerealiseerde EHS op 1 januari 2012 is weergegeven in figuur 1.

Naast de EHS op het land, maken ook de Noordzee en de grote wateren deel uit van de EHS. Zie hiervoor paragraaf 5.2.

Nieuwe EHS

De categorieën 'gerealiseerde nieuwe EHS' en 'nog te realiseren nieuwe EHS' vormen samen de 'nieuwe EHS'. Dit is natuur die in het kader van de Relatienota sinds 1975 is verworven en ingericht. Ten aanzien van te realiseren nieuwe EHS wordt gewerkt met de volgtijdelijke trits verwerving, inrichting en beheer. Niet alle hectares nieuwe EHS hoeven te worden aangekocht en ingericht (zie 3.2), deze kunnen ook gerealiseerd worden door middel van agrarisch of particulier natuurbeheer (zie 3.3).

Bestaande EHS

Onder de beleidscategorie 'bestaande EHS' (453.500 ha) wordt natuur verstaan die al vóór 1990 bestond, uitgezonderd natuur die in het kader van de Relatienota sinds 1975 is verworven en ingericht. Bestaande EHS hoeft niet meer te worden verworven of ingericht, maar moet nog wel worden beheerd.

Nulmeting op Kaart

In het rapport 'Nulmeting op Kaart' (TK 30825, nr. 56) is de feitelijke realisatie van de EHS 'in het veld' op 1 januari 2007 bepaald en gedigitaliseerd op kaart gezet. Vanaf 2010 vindt jaarlijks een voortgangsmeting plaats, de Natuurmeting op Kaart (NOK).

Op basis van de natuurmeting met peildatum 1 januari 2012 is in deze vijfde voortgangsrapportage van het Groot Project EHS de realisatie van de EHS in 2011 alsmede de cumulatieve realisatie op peildatum 1 januari 2012 weergegeven.

3.1 Verwerving EHS

Om nieuwe EHS te realiseren, worden in veel gevallen gronden gekocht. Verwerving van gronden ten behoeve van de EHS gebeurt veelal door de Dienst Landelijk Gebied (DLG), in de meeste gevallen in opdracht van de provincies.

Een deel van de nieuwe EHS wordt gerealiseerd door particulieren via functieverandering van hun grond. Zij ontvangen een vergoeding voor de waardedaling van de grond en kunnen een beroep doen op subsidie voor de inrichting en het beheer van de grond.

Figuur 1: 'Indicatieve ligging van de EHS op 1 januari 2012, op basis van planologische begrenzing door de provincies, voorafgaand aan de herijking van de EHS.' (Bron, DLG 2012)

3.1.1 Verworven oppervlakte EHS in 2011

De in 2011 verworven oppervlakte EHS is als volgt opgebouwd:

Overgedragen aan de eindbeheerder	1.792 ha
Nieuw BBL-bezit binnen de begrensde EHS	145 ha
Functieverandering	664 ha

Verworven in 2011 **2.601 ha**

3.1.2 Verworven oppervlakte EHS op 1 januari 2012

De verworven oppervlakte nieuwe EHS op 1 januari 2012 is als volgt:

Verworven op 1 januari 2011	100.981 ha
Verworven in 2011	2.601 ha

Verworven op 1 januari 2012 **103.582 ha**

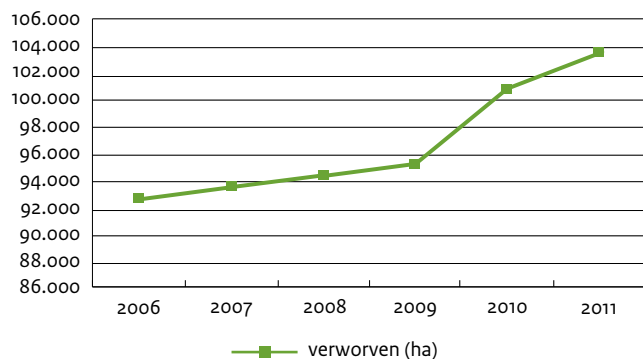
De verworven oppervlakte nieuwe EHS op 1 januari 2012 is als volgt opgebouwd:

Overgedragen aan de eindbeheerder	87.875 ha
BBL-bezit binnen de begrensde EHS	8.622 ha
Functieverandering	7.085 ha

Verworven op 1 januari 2012 **103.582 ha**

De verworven EHS in de periode 2007-2011 is weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Oppervlakte verworven EHS in de periode 2007 t/m 2011.

3.2 Inrichting EHS

Om nieuwe EHS te realiseren worden gronden (het) ingericht. Dit betekent dat de grond geschikt moet worden gemaakt voor het gebruik als natuurgebied. Inrichting vindt deels plaats in inrichtingsprojecten die worden uitgevoerd door de Dienst Landelijk Gebied (meestal in opdracht van provincies) en deels door terreinbeheerders.

3.2.1 Ingerichte oppervlakte EHS in 2011

De in 2011 ingerichte oppervlakte EHS is als volgt opgebouwd:

Ingericht	5.110 ha
Functieverandering	1.588 ha
Ingericht IJsselmeer ²	50 ha

Ingericht in 2011 **6.748 ha**

3.2.2 Ingerichte oppervlakte op 1 januari 2012

De ingerichte oppervlakte nieuwe EHS op 1 januari 2012 is als volgt:

Ingericht op 1 januari 2011	52.668 ha
Ingericht in 2011	6.748 ha

Ingericht op 1 januari 2012 **59.416 ha**

De ingerichte oppervlakte nieuwe EHS op 1 januari 2012 is als volgt opgebouwd:

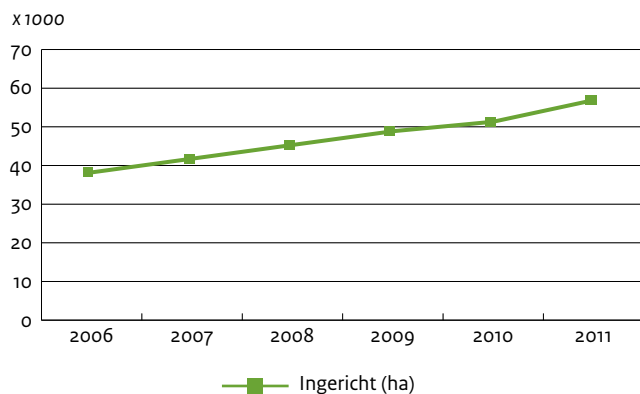
Ingericht	54.401 ha
Functieverandering	3.620 ha
Ingericht IJsselmeer	1.395 ha

Ingericht op 1 januari 2012 **59.416 ha**

De ingerichte EHS in de periode 2007-2011 is weergegeven in figuur 3.

² Inrichting IJsselmeer is geen onderdeel van Natuurmeting op Kaart

Figuur 3. Oppervlakte ingerichte EHS in de periode 2007 t/m 2011.

Onderhanden werk

Er zitten meestal enige jaren tussen het moment waarop een oppervlakte in inrichting wordt genomen en het moment waarop de inrichting wordt afgerond. Gedurende deze periode is sprake van zogeheten 'onderhanden werk'. Op 1 januari 2012 was de voorraad 'onderhanden werk' in de EHS 7.765 ha. Deze oppervlakte zal dus de komende jaren tot afronding komen.

3.3 Beheer EHS

Het beheer van de EHS-gebieden vindt plaats via:

- Particulier beheer: beheer door natuurbeschermingsorganisaties, zoals Natuurmonumenten en de Provinciale Landschappen.
- Functieverandering door particulieren.
- Agrarisch natuurbeheer, waarbij de grond conform natuurdoelen wordt beheerd, maar de functie landbouw behoudt.
- Staatsbosbeheer.
- Derden, zoals Defensie en waterleidingbedrijven, waarbij geen sprake is van rijksfinanciering voor beheer EHS.

3.3.1 Oppervlakte EHS in beheer in 2011

De in 2011 in beheer genomen oppervlakte EHS is als volgt opgebouwd:

Particulier natuurbeheer	10.166 ha
Functieverandering	1.173 ha
Staatsbosbeheer	4.115 ha
Agrarisch natuurbeheer	3 ha
Beheer door derden	- 7.838 ha
Totaal	7.619 ha

3.3.2 Oppervlakte EHS in beheer op 1 januari 2012

De in beheer zijnde oppervlakte EHS op 1 januari 2012 is als volgt:

In beheer op 1 januari 2011	570.700 ha
Correctie i.v.m. dubbeltelling	- 1.284 ha
Toename beheer in 2011	7.619 ha

In beheer op 1 januari 2012 577.035 ha

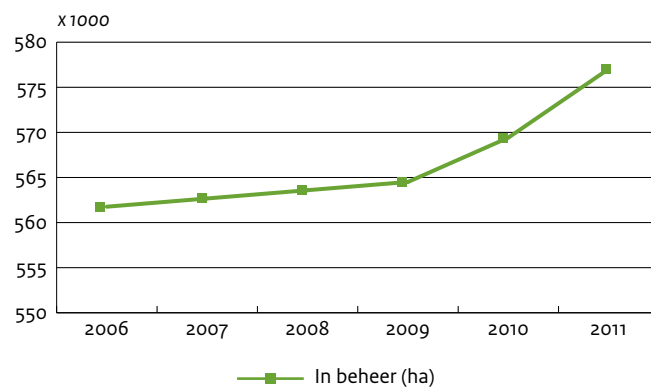
De in beheer zijnde oppervlakte EHS op 1 januari 2012 is als volgt opgebouwd:

Particulier natuurbeheer	252.149 ha
Functieverandering	2.868 ha
Staatsbosbeheer	196.210 ha
Agrarisch natuurbeheer	45.041 ha
Beheer door derden	80.767 ha

Totaal 577.035 ha

De oppervlakte EHS in beheer in de periode 2007-2011 is weergegeven in figuur 4.

Figuur 4. Oppervlakte EHS in beheer in de periode 2007 t/m 2011.

3.4 Samenwerkingsafspraken veiligheid en natte natuur

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu en het ministerie van Economische Zaken werken nauw samen in het realiseren van natte natuur in en rond zoetwatersystemen. Deze samenwerking is vastgelegd in de Samenwerkingsafspraken veiligheid en natte natuur (TK 25017, nr. 29). De samenwerkingsafspraken richten zich op de uitvoering van projecten met als doelstelling veiligheid en natuurontwikkeling in het rivierengebied, in en langs de grote wateren en in het noorden van het land. Op deze wijze zijn de gezamenlijke kansen op het gebied van veiligheid, natuurontwikkeling en recreatie effectief te realiseren.

De samenwerkingsafspraken staan niet op zichzelf. Daar waar mogelijk is een efficiënte combinatie gezocht met de doelstellingen van het regulier beleid zoals de realisatie van de EHS, de bescherming tegen overstromingen, herstel en

inrichting van rijkswateren, de Kaderrichtlijn Water (KRW) en Natura 2000.

De samenwerkingsafspraken omvat de onderdelen ICES II- natte natuur, Nadere Uitwerking Rivierengebied (NURG), Maaswerken en Veiligheid bedijkte rivieren. Het onderdeel Veiligheid bedijkte rivieren is inmiddels uitgemond in de PKB Ruimte voor de Rivier (TK 30080, nr. 23).

Met de voortgangsrapportage Groot Project EHS wordt tevens invulling gegeven aan de toezegging om de Tweede Kamer te informeren over de voortgang van de samenwerkingsafspraken (TK 30885 A, nr. 3). Zie de tabellen 1, 2 en 3.

De realisatie van ICES-natte natuur is weergegeven in tabel 1. De realisatie van de Maaswerken is weergegeven in tabel 2.

Tevens wordt verwezen naar de 21^e voortgangsrapportage Zandmaas en Grensmaas (Kamerstuk 18106, nr. 211).

De realisatie van NURG is weergegeven in tabel 3.

Tabel 1: Cumulatieve realisatie ICES Natte Natuur op 1 januari 2012

ICES-natte natuur		Taakstelling (ha)	Realisatie in 2011 (ha)	Cumulatieve realisatie per 01-01-2012 (ha)
Noord-Nederland:				
Inrichting/herstel van natte natuurwaarden in beekdalen, meren en laagveengebied	Verwerving	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Inrichting	500	n.v.t.	500
	In beheer	500	n.v.t.	500
Zuidhollandse Delta:				
Aanleg waterrijke natuurgebieden in en langs de grote wateren van het Zuid-Hollands deltagebied	Verwerving	1.200	375	1.199
	Inrichting	2.400	757	1.754
	In beheer	2.400	-10	473
IJsselmeergebied:				
Inrichten grootschalige natte natuur in en langs het IJsselmeer	Verwerving	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
	Inrichting	3.000	50	1.395
	In beheer	3.000	50	1.331

Tabel 2: Cumulatieve realisatie Maaswerken op 1 januari 2012

Maaswerken		Taakstelling (ha)	Realisatie in 2011 (ha)	Cumulatieve realisatie per 01-01-2012 (ha)
Betreft Grensmaas en Zandmaas fase 1:				
Bescherming tegen hoog water in de Maas en het realiseren van natuur	Verwerving	1.314	247	926
	Inrichting	1.314	3	6
	In beheer	1.314	126	153
Zandmaas fase 2:				
Het realiseren van de EHS langs de Maas en het inrichten van twee nevengeulen	Verwerving	460	0	0
	Inrichting	460	0	0
	In beheer	460	0	0

Tabel 3: Cumulatieve realisatie NURG op 1 januari 2012

NURG		Taakstelling (ha)	Realisatie in 2011 (ha)	Cumulatieve realisatie per 01-01-2012 (ha)
Betreft uiterwaarden:				
Bescherming tegen hoog water en het realiseren van natuur	Verwerving	7.000	150	5.635
	Inrichting	7.000	166	3.143
	In beheer	7.000	706	3.924

3.5 Oordeel omvang EHS

De in dit hoofdstuk opgenomen realisatie van de EHS is afgezet tegen de begrenzing van de huidige EHS, die, conform de afspraken in het Decentralisatieakkoord Natuur, nog herijkt moet worden. De provincies zullen uiterlijk 1 juli 2013 de begrenzing van de herijkte EHS vaststellen. Dan wordt duidelijk hoe groot de herijkte EHS zal zijn en welk deel daarvan is gerealiseerd.

3.5.1 Verwerving en inrichting

In 2011 is 2.601 ha ten behoeve van de EHS verworven. Deze gronden zijn alle binnen de begrenzing van de huidige EHS verworven. Het aantal hectares dat buiten de begrenzing is aangekocht bedraagt op 1 januari 2012 circa 18.000 ha.

In 2011 is 6.748 ha ten behoeve van de EHS ingericht. Op 1 januari 2012 was de voorraad 'onderhanden werk' in de EHS 7.764 ha. Deze hectares zullen dus de komende jaren tot afronding komen.

Uit de voortgangscijfers blijkt dat, in vergelijking met 2010, in 2011 een beperkte oppervlakte is verworven binnen de grenzen van de huidige EHS. De oppervlakte die is ingericht is, in vergelijking met 2010, aanzienlijk gestegen. Aangezien de inrichting vaak meer jaren in beslag neemt, is dit het resultaat van het afronden in 2011 van een aantal projecten die al eerder waren gestart. Het is positief dat er goede voortgang is geboekt met de inrichting in het licht van de opgave, overeengekomen in het Decentralisatieakkoord Natuur, om in de periode 2011-2021 40.000 ha in te richten.

3.5.2 Beheer

In 2011 is 7.619 ha EHS in beheer genomen. Op 1 januari 2012 is 577.035 ha EHS in beheer. Uit figuur 4 blijkt dat de oppervlakte EHS in beheer de afgelopen 2 jaar met 12.530 ha fors is toegenomen. Het is positief dat ook met het beheer van de EHS goede voortgang is geboekt. In het Decentralisatieakkoord Natuur is immers afgesproken dat de (herijkte) EHS in 2021 is afgerond.

4. Kwaliteitsbeleid

Voor het behalen van de doelstellingen van de EHS is het van groot belang dat de kwaliteit van de natuur optimaal is. Dit geldt uiteraard zowel voor de bestaande EHS als voor de nieuwe EHS. De afgelopen jaren is de Tweede Kamer via deze voortgangsrapportages geïnformeerd over het proces van kwaliteitsborging in de EHS via de Index Natuur en Landschap en de verankering daarvan in beleid en uitvoering (4.1). Een belangrijke randvoorwaarde voor een optimale natuurkwaliteit is het peil van de milieuocondities (4.2). Over beide onderwerpen hebben Rijk en provincies afspraken gemaakt in het Decentralisatieakkoord Natuur.

4.1 Kwaliteitsborging EHS

De beoogde ecologische doelen van de EHS zijn aanvankelijk op landelijk niveau beschreven in het Natuurbeleidsplan (1990) en de nota Natuur voor mensen, mensen voor natuur' (2000). Uitwerking daarvan moest uiteraard plaatsvinden op het niveau van provincies en in de natuurgebieden zelf. Om de sturing op de natuurkwaliteit te verbeteren en te vergemakkelijken is de afgelopen jaren in een samenwerkingsverband tussen Rijk, provincies en de gezamenlijke terreinbeheerders de Index Natuur en Landschap ontwikkeld. Deze Index is een typologie waarin de diversiteit aan natuur in Nederland is uit te drukken. Provincies hebben de beheertypen uit de Index verankerd in hun provinciale natuurbeheerplannen en gebruiken deze –via de aan de Index gekoppelde standaardkosten per beheertype- bij de subsidieverlening in het kader van de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL).

In het Decentralisatieakkoord Natuur hebben Rijk en provincies afspraken gemaakt over de decentralisatie van de herijkte EHS. Internationale doelen, met name Natura 2000, hebben daarbij de hoogste prioriteit. Door de decentralisatie zijn provincies verantwoordelijk voor het formuleren en behalen van de kwaliteitsambities van de EHS. Zij maken daarbij gebruik van provinciale ambitiekaarten.

In het Decentralisatieakkoord Natuur is tevens afgesproken dat de ontwikkeling van de stand van de soorten en van de kwaliteit van habitats wordt gevolgd via een gezamenlijk door Rijk en provincies uit te werken eenvoudige monitoringsystematiek. Deze gaat niet verder dan de Europese rapportageverplichting. Aandachtspunt bij de uitwerking van de monitoring is de aansluiting tussen de Index Natuur en Landschap en de rapportageverplichting voor Natura 2000. Daarnaast is in het Decentralisatieakkoord afgespro-

ken dat verantwoording alleen nog horizontaal (van Gedeputeerde Staten naar Provinciale Staten) en niet meer verticaal (van provincies naar Rijk) plaatsvindt.

4.2 Milieuocondities

Goede milieuocondities zijn van bepalend belang voor de kwaliteit van de natuur in de EHS. Sinds de introductie van de EHS zijn de milieuocondities voor natuur verbeterd, maar met name verdroging, verzuring en vermessing vormen (vaak in onderlinge samenhang) in en rondom veel natuurgebieden nog steeds een probleem. Het verbeteren van de milieuocondities draagt niet alleen bij aan de kwaliteit van de natuur, maar vermindert ook de kosten voor beheer.

In het Decentralisatieakkoord Natuur is afgesproken dat de provincies beschikbare middelen gericht inzetten op het realiseren van internationale verplichtingen via de afronding van de herijkte EHS en het voeren van adequaat beheer. Hiervoor is een scherpe prioriteitstelling nodig bij de inzet van de beschikbare middelen voor inrichting en beheer in de beheerplannen Natura 2000, Kaderrichtlijn Water (KRW) en de soortenbescherming vanwege de internationale verplichtingen.

Lopende verplichtingen voor de verbetering van de milieukwaliteit (bestrijding van verdroging en maatregelen tegen verzuring en vermessing) worden door de provincies uitgefincierd.

Om de verzuring en vermessing in en rondom de Natura 2000-gebieden te bestrijden en tegelijkertijd de vergoedingverlening vlot te trekken, is de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) ontwikkeld. Over de PAS en Natura 2000 wordt de Tweede Kamer separaat van deze voortgangsrapportage geïnformeerd.

In het Decentralisatieakkoord Natuur is afgesproken dat Rijk en provincies nadere afspraken maken over hydrologische maatregelen. In de afspraken over de besteding van de € 200 mln. voor natuur in het kader van het Begrotingsakkoord 2013 (TK 33280-XIII, nr. 3) wordt € 20 mln. gereserveerd voor herstelbeheer in stikstofgevoelige gebieden en € 20 mln. voor hydrologische maatregelen. Daarnaast wordt via het ministerie van Infrastructuur en Milieu structureel € 10 mln. bijgedragen voor maatregelen ten aanzien van de KRW.

4.3 Oordeel kwaliteit EHS

Op grond van het Decentralisatieakkoord Natuur zijn de provincies verantwoordelijk voor de sturing op de kwaliteit van de EHS. De breed onderschreven Index Natuur en Landschap is daarbij een belangrijk hulpmiddel. In het Decentralisatieakkoord Natuur hebben Rijk en provincies daarnaast afspraken gemaakt over een eenvoudige monitoringsystematiek, die aansluit bij Europese verplichtingen.

Hoewel de milieucondities voor de EHS zijn verbeterd sinds 1990 (zie ook hoofdstuk 7) moet er nog veel gebeuren om verdroging, verzuring en vermesting in en rondom natuurgebieden aan te pakken. Zowel de afspraken uit het Decentralisatieakkoord Natuur, de ontwikkeling van de PAS als de intensiveringen uit het Begrotingsakkoord leveren hiertoe een belangrijke bijdrage.

5. Samenhang

Een belangrijke opgave in het EHS-beleid is het versterken van de samenhang binnen het netwerk. Een samenhangende EHS is noodzakelijk om de achteruitgang van de biodiversiteit een halt toe te roepen en vervolgens te kunnen versterken. Om een samenhangende EHS te realiseren wordt ingezet op een compacte EHS, gericht op het realiseren van de internationale verplichtingen, die verbonden is met de (agrarische) omgeving. Hiertoe wordt de EHS (op het land) door de provincies herijkt tot een stelsel van natuurgebieden van (inter)nationale betekenis, waarvan het beheer structureel betaalbaar is. Knelpunten in de samenhang van de EHS als gevolg van barrières door infrastructuur worden opgelost. Hiertoe is het Meerjarenprogramma Ontsnippering opgesteld (zie paragraaf 5.1).

Naast de EHS op het land maken ook alle grote wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Zuidwestelijke Delta en de grote rivieren) deel uit van de EHS en dragen zij in belangrijke mate bij aan het versterken van de EHS als samenhangend netwerk (zie paragraaf 5.2).

5.1 Oplossen knelpunten natuur en infrastructuur

Meerjarenprogramma Ontsnippering (MJPO)

Voor het goed functioneren van de EHS is het van belang dat barrières voor flora en fauna worden opgelost. Met het Meerjarenprogramma Ontsnippering (TK 29652, nrs 1-2) worden in samenwerking tussen het Rijk en de provincies de belangrijkste barrières aangepakt tussen de EHS en de bestaande rijksinfrastructuur (weg, water, spoor). In 2018 moeten 215 knelpunten zijn opgelost. Dit gebeurt door middel van de aanleg van ecodeucten, faunatunnels en andere faunavoorzieningen. De algehele coördinatie van het programma ligt bij Rijkswaterstaat. Het programma voorziet in een gebiedsgerichte aanpak onder regie van de provincies. Het MJPO heeft alleen betrekking op de bestaande infrastructuur. Voor nieuw aan te leggen infrastructuur hanteert het Rijk het beleid dat al bij de aanleg zo veel mogelijk rekening wordt gehouden met ecologische vereisten.

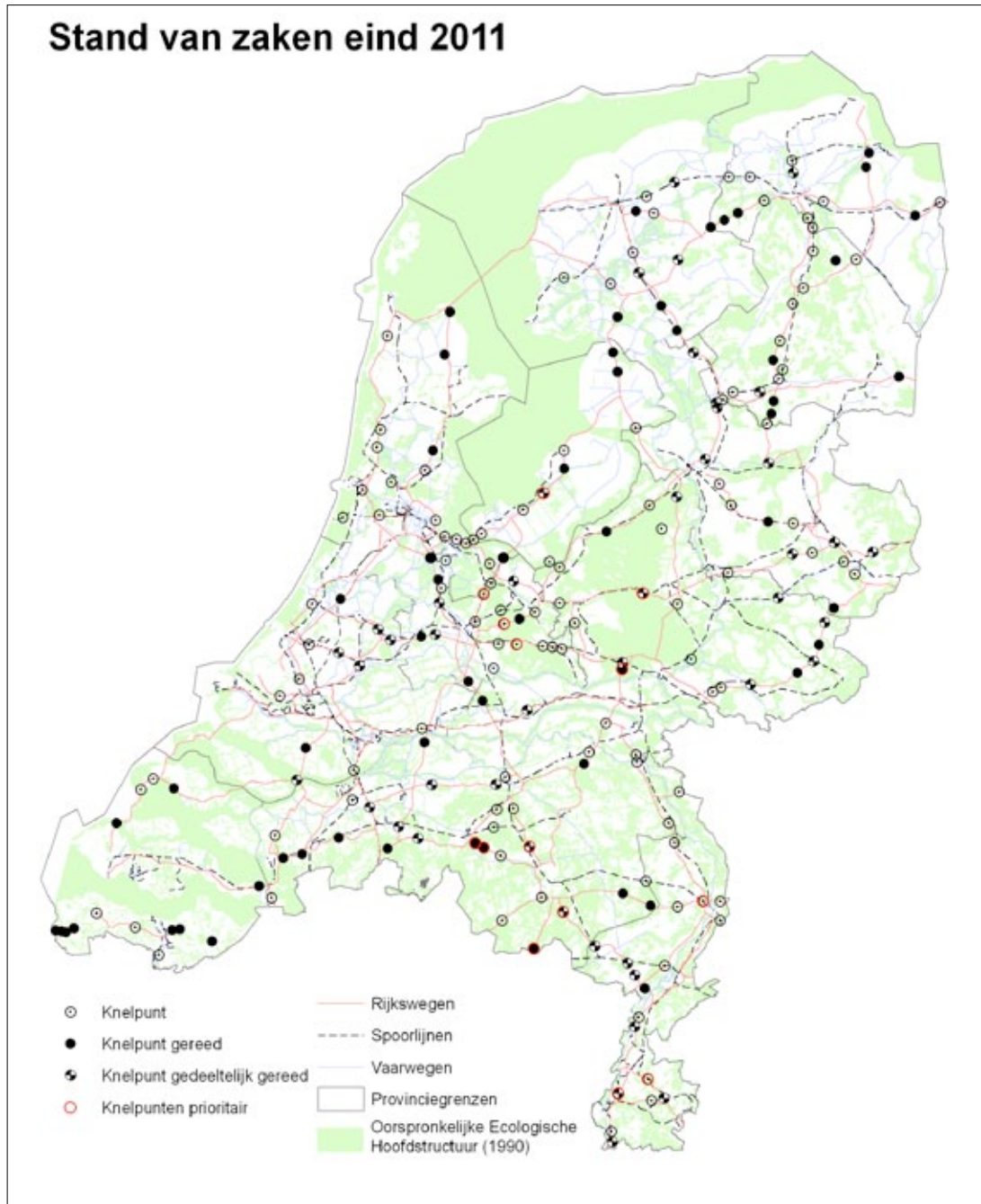
Uit het Jaarverslag MJPO 2011 blijkt dat in 2011 8 knelpunten zijn opgelost en 18 knelpunten gedeeltelijk opgelost. In totaal waren eind 2011 van de 215 knelpunten er 59 geheel opgelost en 44 gedeeltelijk en opgelost (zie figuur 5).

Prioritaire knelpunten binnen MJPO

In de uitgangspuntennotitie van de Tweede Kamer wordt een overzicht gevraagd van de voortgang bij 14 knelpunten die in het Jaarverslag MJPO zijn benoemd als prioritair. Dit zijn knelpunten in gebieden waar een hoge ecologische winst te behalen is als het knelpunt wordt opgelost. Figuur 6 biedt het gevraagde overzicht.

In de loop der jaren is gebleken dat de prioritaire natuurgebieden alleen bij voorrang worden opgelost als daarvoor het leidend principe van werk met werk maken werd losgelaten. Hier is om financiële redenen niet voor gekozen. Het onderscheid wordt bij volgende jaarverslagen MJPO dan ook niet meer gemaakt. Voorgesteld wordt om, in navolging hiervan, de prioritaire knelpunten, ook niet meer op te nemen in de eerstvolgende voortgangsrapportage Groot Project EHS en u jaarlijks te informeren over de voortgang bij het oplossen van alle knelpunten.

Figuur 5: Overzicht opgeloste knelpunten tussen EHS en rijksinfrastructuur eind 2011

Figuur 6: Stand van zaken prioritaire knelpunten, 1 januari 2012

Provincie	Naam	Locatie	Voorzieningen	Status knelpunt eind 2010	Onderdeel
Flevoland	Ooievaarsplas/ Lepelaarstocht	A6, spoorlijn Lelystad-Almere	o.a. Stenen stobbenwal	Gedeeltelijk gereed	Wegen, Spoor
Gelderland	Midden-Veluwe	A1, spoorlijn Apeldoorn-Amers- foort	ecoduct, faunabui- zen, aanpassing tunnel en viaduct	Gedeeltelijk gereed	Wegen, Spoor
Gelderland	Kabeljauw	A50 (nabij Wolfheze)	ecoduct	Gereed	Wegen
Limburg	Zaarderheike	A67, A73, spoor	o.a. ecoduiker, kleine faunapassa- ges, dassentunnels	In voorbereiding	Wegen, Spoor
Limburg	Nagelbeek	A76, spoorlijn Sittard-Heerlen	(uitbreiding) onderdoorgang	In verkenning	Wegen, Spoor
Limburg	Beneden-Geuldal	A2, A79 spoorlijn Maastricht-Sittard/ Maastricht-Heerlen, Julianakanaal	o.a. ecoduct, faunauittreedpunt, ecoduiker, aanpassen brug	Gedeeltelijk gereed	Wegen, Spoor, Water
Noord-Brabant	De Mortelen	A2, spoorlijn Den Bosch-Eindhoven	o.a. ecoduct, kleine faunatunnel	Gedeeltelijk gereed	Wegen, Spoor
Noord-Brabant	Beekdal van de Reusel	A58	kleine faunatunnel	Gereed	Wegen
Noord-Brabant	Kerkeindse heide	A58 / N65, Wilhelminakanaal	kleine faunatunnels, aanpassing duiker	Gereed	Wegen, Water
Noord-Brabant	Groote heide	A67	ecoduct, kleine faunatunnels, aanpassen viaduct, faunauittreedpunt	Gedeeltelijk gereed	Wegen
Noord-Brabant	Leenderbos- De Kempen	N69	kleine faunatunnels, kleinwildrasters, ecoduct, ecoduiker	Gereed	Wegen
Noord-Holland	Bosberg	A27, spoorlijn Utrecht-Hilversum	ecoduct	In uitvoering	Wegen, Spoor
Utrecht	Doorn	A12, spoorlijn Utrecht-Arnhem, gemeentelijke weg	kleine en grote faunatunnels, ecoduct, vleermuis- kelder	In uitvoering	Wegen, Spoor
Utrecht	Huis ter Heide	A28, spoorlijn Zeist-Amersfoort, N237, N224	ecoduct	In verkenning	Wegen

5.2 Grote wateren

Alle grote wateren (Noordzee, Waddenzee, IJsselmeer, Zuidwestelijke Delta en de grote rivieren) maken deel uit van de EHS. Zij zijn geen onderdeel van de beoogde EHS op het land, maar vormen gezamenlijk een oppervlakte van meer dan 6 miljoen ha (bestaande) natuur.

Noordzee

Voor de Noordzee is het kabinetsbeleid zowel gericht op het versterken van de ecologische veerkracht als op het op duurzame en samenhangende wijze behouden en versterken van andere functies op de Noordzee. Het Nederlandse deel van de Noordzee is een kerngebied van de EHS. In 2011 zijn de Noordzeekustzone vanaf Bergen en de Vlakte van de Raan aangewezen als Natura 2000-gebied; de aanwijzing

van Doggersbank, Klaverbank en Friese Front is in voorbereiding.

De Kaderrichtlijn Mariene Strategie (richtlijn 2008/56/EG) beoogt 'de goede milieutoestand' van de Noordzee te bereiken. Hiertoe is in 2011 de Mariene Strategie van de Noordzee 2012-2020 deel 1 voorbereid; deze wordt in 2012 vastgesteld. Het ontwerp beschrijft de huidige en de gewenste milieutoestand van de Noordzee en daarbij behorende beleid- en kennisopgaven, aanvullend op het bestaande beleid, zoals onder andere omschreven in het Nationaal Waterplan en het Integraal Beheerplan Noordzee 2015. De gewenste milieutoestand moet in 2020 zijn bereikt.

In de Mariene Strategie is de ambitie neergelegd om ter bescherming van het bodemecosysteem 10-15% van het

Nederlandse deel van de Noordzee te vrijwaren van bodemberoerende visserij.

Waddenzee

In de PKB Derde Nota Waddenzee (TK 26431, nr. 95) is het rijksbeleid voor de Waddenzee vastgelegd. De hoofddoelstelling voor de Waddenzee is de duurzame bescherming en ontwikkeling van de Waddenzee als natuurgebied en behoud van het unieke open landschap. In het gezamenlijke Beheer- en Ontwikkelingsplan van het Regionaal College Waddengebied (RCW, 2009) zijn de rijks- en regionale ambities gebundeld. In 2009 is door de Unesco de status Werelderfgoed aan de Waddenzee toegekend.

De doorwerking van het rijksbeleid vindt plaats door de uitwerking van de Natura 2000-aanwijzing voor de Waddenzee en het Eems-Dollard gebied, en door het Programma naar een Rijke Waddenzee.

Het Programma naar een Rijke Waddenzee komt voort uit het Convenant Transitie Mosselsector en natuurherstel Waddenzee en het Beheer- en Ontwikkelingsplan van het RCW om te komen tot een Rijke Zee in 2030; niet alleen voor de natuur, maar ook voor gezonde economische sectoren en een duurzaam gebruik van de Waddenzee. De voortgang van het Programma naar een Rijke Waddenzee is recent aan de Tweede Kamer gemeld (TK 29684, nr. 105).

Vanaf 1 januari 2012 is het Waddenfonds, inclusief de middelen voor natuurherstel, gedecentraliseerd naar de betrokken provincies.

IJsselmeergebied

In het IJsselmeergebied is het beleid gericht op het borgen van de veiligheid en de zoetwatervoorziening, en op behoud en versterking van het gebied als grootschalig open gebied met bijzondere waarden van natuur, landschap en cultuur. Het rijksbeleid voor het IJsselmeergebied is beschreven in het Nationaal Waterplan; voor het Markermeer wordt dit verder uitgewerkt in het Rijk-Regio programma Amsterdam-Almere-Markermeer (RRAAM). Daarnaast wordt de toekomstige klimaatopgave voor waterveiligheid en zoetwatervoorziening verkend in het Deltaprogramma IJsselmeergebied. Behoud en ontwikkeling van de natuurwaarden is voor beide programma's een belangrijke randvoorwaarde.

Zuidwestelijke Delta

In de Zuidwestelijke Delta vindt de aanleg en inrichting plaats van 2.400 ha waterrijk natuurgebied in en langs de grote wateren. Op 1 januari 2012 is de verwerving nagenoeg afgerond en is 1.754 ha ingericht, waarvan 757 ha in 2011.

In 2011 is besloten om ten behoeve van vismigratie het Besluit beheer Haringvlietsluizen (het Kierbesluit) uit te voeren.

Grote rivieren

De Nederlandse rivieren herbergen veel ecologische waarden en leveren gezien hun ligging een belangrijke bijdrage aan de EHS als ecologisch netwerk. Naast veiligheid en waterberging, is daarom ook natuur van belang in het (rijks)beleid voor de rivieren. Het beleid voor hoogwaterveiligheid en Ruimtelijke kwaliteit voor de Rijnakken is uitgewerkt in de PKB Ruimte voor de rivier (TK 30080, nr. 23) en voor de Maas in de integrale verkenning voor de Maas (IVM).

Sinds 2001 heeft het programma 'Ruimte voor de rivier' de status Groot Project. In 2011 is de 18e en meest recente voortgangsrapportage over dit Groot Project naar de Tweede Kamer gestuurd (TK 30080, nr. 55). Het programma Maaswerken heeft sinds 2002 de status Groot Project. In 2012 is de 21e en meest recente voortgangsrapportage over dit Groot Project naar de Tweede Kamer gestuurd (TK 18106, nr. 211).

Van groot belang voor het effectief functioneren van de grote wateren in het netwerk EHS is de kwaliteit van het water. Maatregelen die genomen worden in het kader van de Europese Kaderrichtlijn Water zullen ook de kwaliteit van de EHS aanzienlijk bevorderen.

Een aantal specifieke taakstellingen voor de ontwikkeling van natuur in en rond de grote wateren worden gerealiseerd ter uitvoering van de Samenwerkingsafspraken Veiligheid en Natte Natuur (zie paragraaf 3.4).

5.3 Oordeel samenhang EHS

Een samenhangende EHS is nodig om de achteruitgang van de biodiversiteit tegen te gaan en de biodiversiteit te versterken. Om deze samenhang te bereiken wordt ingezet op een compacte EHS (op het land), gericht op het realiseren van de internationale verplichtingen, die verbonden is met de (agrarische) omgeving.

Met de uitvoering van het MJPO wordt ingezet op het oplossen van knelpunten tussen natuur en infrastructuur, waardoor het aantal barrières tussen natuurgebieden vermindert. De uit te voeren maatregelen ten aanzien van de Noordzee en de grote wateren zullen de samenhang tussen de EHS op het land en de natte EHS verder versterken.

6. Planologische bescherming

6.1 Stelsel van planologische doorwerking en bescherming

Een afdoende planologische bescherming van de EHS is essentieel voor het succesvol realiseren ervan. Deze bescherming krijgt vorm via het stelsel van ruimtelijke ordening en mondt daardoor via Rijk en provincies uit in vastlegging in gemeentelijke bestemmingsplannen. In de voortgangsrapportage 2010 is uitgebreid ingegaan op de wijze waarop provincies de EHS in hun beleid hebben verankerd en op het Alterra-rapport naar de bescherming van de EHS in bestemmingsplannen.

Op de EHS is het zogenoemde 'nee, tenzij'-regime van toepassing. Binnen gebieden waar dit regime geldt, zijn nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan, indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn of sprake is van redenen van groot openbaar belang. Wanneer een project, plan of handeling volgens dit regime is toegestaan, dienen de negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden zoveel mogelijk te worden weggenomen (mitigatie); resterende negatieve effecten moeten worden gecompenseerd. Rijk en provincies hebben gezamenlijk een beleidskader opgesteld voor mogelijke ingrepen in de EHS: Spelregels EHS (TK 30825, nr. 6).

6.2 Ontwikkelingen in 2011

De herijking van de EHS, zoals afgesproken in het Decentralisatieakkoord Natuur, heeft ook gevolgen voor de begrenzing van de EHS, en daarmee voor de gebieden waar de planologische bescherming van de EHS van toepassing is. In het Decentralisatieakkoord Natuur is afgesproken dat provincies de herijkte EHS uiterlijk op 1 juli 2013 hebben begrensd. Met de Tweede Kamer is eerder afgesproken dat de Kamer de nieuwe begrenzingen krijgt toegestuurd.

Het Decentralisatieakkoord Natuur brengt geen wijzigingen aan in het niveau van planologische bescherming. Het 'nee, tenzij'-regime en de Spelregels EHS blijven dus ook op de herijkte EHS van kracht. Toepassing van het 'nee, tenzij'-regime en de Spelregels EHS was ook vóór het Decentralisatieakkoord Natuur al een taak van de provincies.

In 2011 is de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) verschenen, die in maart 2012 definitief is vastgesteld (TK 32660, nr. 50). In de SVIR is het 'nee,tenzij'-regime van de EHS opgenomen.

6.3 Oordeel planologische bescherming

Uit de voortgangsrapportage 2010 bleek dat provincies de EHS via het 'nee, tenzij'-principe of een vergelijkbaar beschermingsregime op een goede manier in hun eigen ruimtelijk beleid hadden vastgelegd. In verband met de decentralisatie en de herijking van de EHS werken provincies op dit moment aan het herbegrenzen van de EHS. Conform de afspraken in het Decentralisatieakkoord Natuur hebben de provincies op 1 juli 2013 de herijkte EHS begrensd en wordt hiermee duidelijkheid gegeven aan betrokkenen over de begrenzing van de EHS.

7. Beoogde effecten van het EHS-beleid

In dit hoofdstuk worden de beoogde ecologische effecten van de EHS beschreven (7.1). Conform de afspraken met de Kamer wordt hierbij gebruik gemaakt van de tweejaarlijkse Balans voor de Leefomgeving en andere informatie van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL). Tevens wordt in paragraaf 7.2 de relatie gelegd met de ecologische effecten van de herijking van de EHS en de PBL-adviezen daarover.

7.1 Algemeen beeld

Het hoofddoel van de EHS is het herstellen en versterken van de biodiversiteit. Het is moeilijk 'één op één' een relatie te leggen tussen de realisatie van de EHS en het peil van de biodiversiteit. Er zijn tal van externe factoren die van invloed zijn op de biodiversiteit (verstedelijking, ontwikkelingen in verkeer, landbouw en industrie, etc.) en bovendien draagt naast de EHS ook ander beleid bij aan het verbeteren van de biodiversiteit, zoals het soortenbeleid en het milieubeleid. De EHS kent naast biodiversiteit als hoofddoel een aantal belangrijke nevendoelen, zoals recreatie.

Toch is het nuttig om, naast de objectief vast te stellen groei van het natuurareaal door de EHS (zie hoofdstuk 3), waar mogelijk de beoogde ecologische effecten van de EHS in kaart te brengen. In deze paragraaf wordt gebruik gemaakt van de Balans voor de Leefomgeving 2012, die op 24 september 2012 aan de Minister van Infrastructuur en

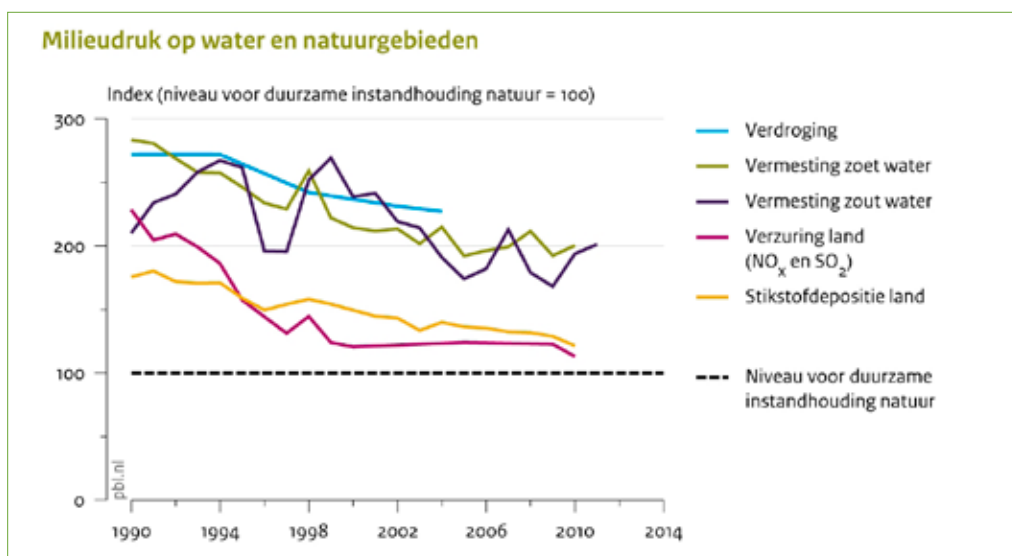
Milieu is aangeboden. Voor meer informatie wordt verwezen naar deze Balans en/of naar het Compendium voor de Leefomgeving op internet (www.compendiumvoordeleefomgeving.nl), waar tal van indicatoren te vinden zijn die (deels) relevant zijn voor de EHS.

In figuur 7 is te zien dat de milieudruk op de natuur sinds de introductie van de EHS in 1990 gemiddeld genomen gestaag is gedaald, maar nog niet voldoende tot het niveau voor duurzame instandhouding van de natuur.

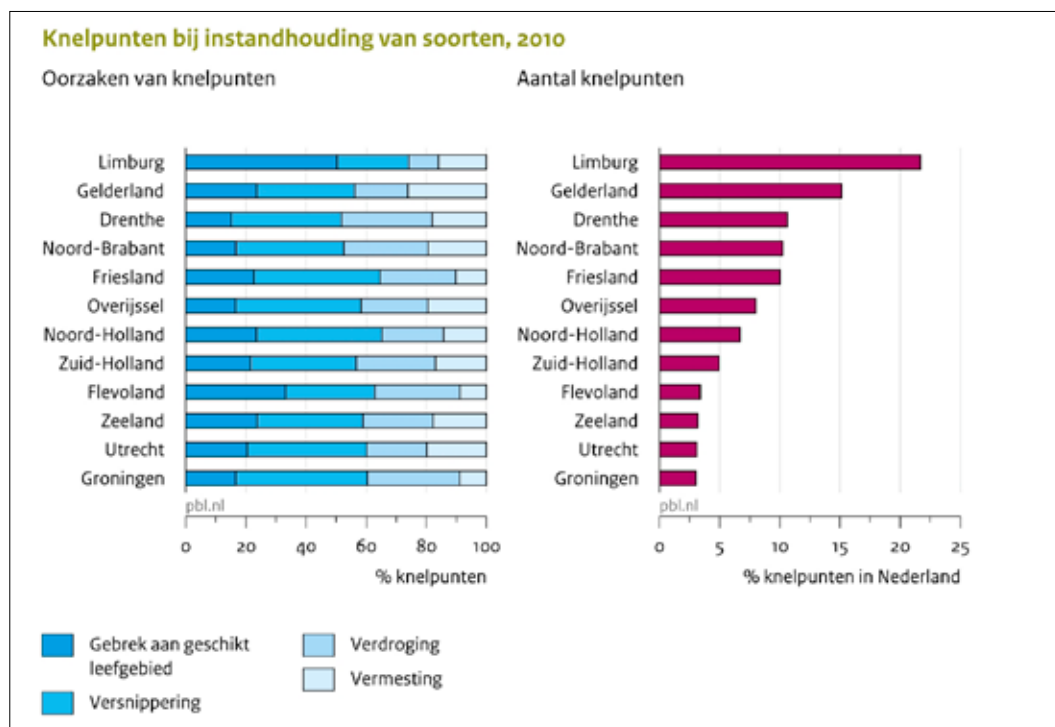
Deze grafiek bevestigt de noodzaak van het beleid om te blijven investeren in het verbeteren van de milieucondities voor natuur, met name het bestrijden van verdroging, vermisting en verzuring. In paragraaf 4.2 is beschreven hoe dit beleid eruit ziet en welke afspraken hierover gemaakt zijn in de Decentralisatieakkoord Natuur en het Begrotingsakkoord 2013.

In figuur 8 wordt per provincie duidelijk gemaakt welke knelpunten optreden met betrekking tot het verbeteren van de biodiversiteit in de EHS. Uit de grafiek wordt duidelijk dat de situatie per provincie nogal verschilt. Het is daarom van groot belang dat provincies maatwerk kunnen leveren. Door de afspraken uit het Decentralisatieakkoord Natuur worden deze mogelijkheden verder versterkt. Daarnaast dragen ook de landelijke afspraken over het verbeteren van de milieucondities (zie paragraaf 4.2) en de aanpak van versnippering via het MJPO; zie paragraaf 5.1) hieraan bij.

Figuur 7: De milieudruk op natuur daalt, maar is nog niet op het gewenste niveau. Bron: Balans voor de Leefomgeving 2012, Planbureau voor de Leefomgeving.

Figuur 8: De knelpunten voor het bereiken van de gewenste natuurkwaliteit in de EHS verschillen per provincie in grootte en aard. Bron: Balans voor de Leefomgeving 2012, Planbureau voor de Leefomgeving.

7.2 Relatie met herijking EHS

Vanwege de kennis over ecologische effecten is het PBL in adviserende zin betrokken geweest bij de herijking van de EHS. Voorafgaand aan de herijking van de EHS is het PBL gevraagd op welke manier –binnen de inhoudelijke en financiële randvoorwaarden van het regeerakkoord- de beschikbare middelen (geld en hectares) het beste zijn in te zetten om de doelen te bereiken. Dit leidde in februari 2011 tot het rapport ‘Herijking van de Ecologische Hoofdstructuur. Quick Scan van varianten.’ (TK 30825, nr. 69 en 73). In deze ‘quick scan’ presenteerde het PBL de verwachte effecten van de herijking van de EHS in een achttal varianten. Van dit rapport kunnen de provincies gebruik maken bij de herijking van de EHS.

Het PBL is ook om advies gevraagd over de ecologische gevolgen van het Decentralisatieakkoord Natuur.

Op 18 november 2011 verscheen op grond daarvan de notitie Beoordeling Natuurakkoord (TK 30825, nr. 113). Ten slotte heeft het PBL, op verzoek van de Tweede Kamer, op 16 februari 2012, een aanvullende analyse uitgebracht naar aanleiding van de aanvullende afspraken tussen Rijk en provincies van 7 december 2011 en de uitvoeringsafspraken tussen Rijk en provincies van 8 februari 2012 (TK 30825, nr. 170).

PBL stelt in haar rapport de vraag of, vooral gezien de forse bezuinigingen, de herijkte EHS wel voldoende bij kan dragen aan het behalen van de internationale biodiversiteitsdoelen. Binnen de gegeven (financiële) omstandigheden vond het PBL de gekozen focus op internationale verplichtingen (met name Natura 2000) en beheer van bestaande natuur wel verstandig. De aanvullingen op het akkoord zullen volgens het PBL de effectiviteit ervan ten goede komen. Het PBL concludeerde echter ook dat de versobering op het natuurbeheer gehandhaafd bleef en signaleerde nog veel onzekerheden in de afspraken.

7.3 Oordeel over beoogde effecten van het EHS-beleid

Sinds de introductie van de EHS in 1990 is de Nederlandse natuur er gemiddeld genomen op vooruit gegaan. Dat geldt zowel voor het areaal, de milieudruk en de kwaliteit als voor de onderlinge samenhang van de natuurgebieden. Dat is echter in veel gevallen nog niet voldoende om de natuur duurzaam in stand te houden en om de internationale biodiversiteitsdoelen te bereiken. Blijvende en gerichte aandacht om de biodiversiteit te verbeteren blijft daarom nodig. De realisatie van de herijkte EHS in 2021 draagt hieraan wezenlijk bij.

De afspraken in het Decentralisatieakkoord Natuur behelzen enerzijds een bezuiniging op het natuurbudget, maar versterken anderzijds de mogelijkheden van provincies om maatwerk te verrichten en leggen meer dan in het oude beleid de focus op de EHS-gebieden die van belang zijn vanwege internationale verplichtingen. De internationale biodiversiteitdoelen blijven daardoor binnen bereik. Het effect van de bezuinigingen wordt door de afspraken in het Begrotingsakkoord 2013, met name de gerichte investeringen in herstelbeheer en hydrologische maatregelen, verminderd.

In het Decentralisatieakkoord Natuur hebben Rijk en provincies afgesproken dat in 2016 een evaluatie plaats vindt. In deze evaluatie wordt onder andere nagegaan welke andere maatregelen, naast de herijkte EHS, ingezet kunnen worden om de internationale doelen te behalen.

8. Financiën

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de financiële middelen die het Rijk in 2011 voor de EHS heeft uitgegeven. Het Rijk heeft € 1.065 mln. beschikbaar gesteld in de periode 2011-2013 voor het afronden van projecten, waarvoor de provincies juridische verplichtingen zijn aangegaan, en voor het beheer van de (herijkte) EHS.

8.1 Verwerving en inrichting

In het Decentralisatieakkoord Natuur hebben Rijk en provincies afgesproken met ingang van 1 januari 2011 de resterende ontwikkelopgave (17.000 ha verwerving en 40.000 ha inrichting) volledig te realiseren uit de verkoop en het ruilen van gronden (het grond-voor-grond-principe). Uitzondering hierop zijn de rijksprojecten, die in 2011 onderdeel uitmaakten van de EHS: NURG, Maaswerken, IJsselmeer en Rijkswateren.

De uitgaven in 2011 voor NURG/Maaswerken zijn als volgt:

verwerving:	€ 3,0 mln.
inrichting:	€ 3,9 mln.

Voor IJsselmeer en Rijkswateren zijn in 2010 de laatste uitgaven gedaan.

Bron: Jaarverslag EL&I 2011, TK 33.240 XIII, nr. 1 (zie pagina 117).

Voor projecten ter verbetering van de milieukwaliteit zijn de provincies, volgens eigen opgave, voor € 60,6 mln. juridische verplichtingen aangegaan.

8.2 Beheer

Het Rijk heeft uit de resterende ILG-gelden € 1.065 mln. beschikbaar gesteld in de periode 2011-2013, waaruit het beheer van de (herijkte) EHS wordt gefinancierd. De provincies zijn, volgens eigen opgave, voor ca. € 300 mln. juridische verplichtingen aangegaan voor beheer EHS. De uitgave van het Rijk voor het beheer door Staatsbosbeheer van de EHS in 2011 bedraagt € 52,4 mln. (bron: Jaarverslag EL&I 2011, TK 33.240 XIII, nr. 1; zie pagina 117).

8.3 Meerjarenprogramma Ontsnippering

Voor uitvoering van het MJPO heeft het Rijk € 410 mln. beschikbaar gesteld. Hiervan is op 1 januari 2012 € 211 mln. uitgegeven en verplicht.

Bron: Jaarverslag MJPO 2011 (www.mjpo.nl/publicaties).

Het beschikbaar rijksbudget van € 410 mln. omvat € 160 mln. voor het oplossen van knelpunten in de robuuste verbindingen. Deze worden echter niet langer gefinancierd door het Rijk behoudens projecten waar reeds juridische verplichtingen zijn aangegaan. Voor het oplossen van MJPO-knelpunten voor robuuste verbindingen zijn de provincies, volgens eigen opgave, voor € 27,3 mln. juridische verplichtingen aangegaan.

8.4 Oordeel over financiën

De financiering van de EHS in 2011 is conform de afspraken in het Decentralisatieakkoord Natuur. Het Rijk heeft € 1.065 mln. beschikbaar gesteld in de periode 2011-2013 voor het afronden van projecten, waarvoor de provincies juridische verplichtingen zijn aangegaan zoals omschreven in het Decentralisatieakkoord Natuur, en voor het beheer van de (herijkte) EHS. De resterende ontwikkelopgave voor de EHS wordt volledig gerealiseerd uit de verkoop en het ruilen van gronden.

De financiering van de rijksprojecten in de EHS (onder andere NURG, Maaswerken, MJPO) in 2011 is rechtstreeks via de rijksbegroting verlopen en verantwoord via de jaarverslagen van EL&I en I&M 2011.

